

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 29 februari 1924 kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om
minskning av riksdagsmännens arvoden.*

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna nr 8 i första kammaren av herr *Andersson, Karl Emil*, nr 1 i andra kammaren av herr *Olsson* i Ramsta, nr 2 i andra kammaren av herr *Johanson* i Hallagården m. fl., nr 13 i andra kammaren av herr *Jonsson* i Mörkhult och nr 35 i andra kammaren av herr *Jonsson* i Hökhult m. fl., i vilka motioner hemställts,

a) i motionerna I:8 och II:2, »att utskottet måtte föreslå riksdagen att såsom vilande antaga följande ändrade lydelse av § 12 i riksdagsordningen:

§ 12.

Ledamot av — — — — —
25 riksdaler, vilket dagtraktamente dock ej må överstiga sammanlagt 3,500 riksdaler. — — — — —

Ledamot av — — — — —
19 riksdaler — — — — — sammanlagt 2,660 riksdaler — — — — — befallningshavande.»

b) i motionen II:1, att riksdagen måtte »för sin del till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen:

Ledamot av första kammaren, som icke bor å ort där riksdagen hålles, åtnjuter av statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt i dagtraktamente under riksdagen tjuguen riksdaler, vilket dagtraktamente dock ej må överstiga sammanlagt vid lagtima riksdag tre tusen riksdaler och vid urtima riksdag ettusen trehundra riksdaler.

Ledamot, som under lagtima riksdag efter beviljad ledighet besöker hemorten, äge att av statsmedel undfå ersättning för därav föranledd resekostnad, dock högst för två resor fram och åter. Ledamot av första kammaren, som är bosatt å ort där riksdag hålles, undfår i dagtraktamente fjorton riksdaler, vilket dagtraktamente dock ej må överstiga sammanlagt vid lagtima riksdag tvåtusén riksdaler och vid urtima riksdag

nio hundra riksdaler. Den ledamot av kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för varje dag han utebliver vara förlustig det honom enligt föregående moment tillkommande dagtraktamente.

Vill ledamot av kammaren befattningen sig avsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshavande.»

c) i motionen II: 13, »att riksdagen för sin del ville besluta som vilande grundlagsändring antaga sådana förändrade bestämmelser i de §§ av riksdagsordningen, som stadga om storleken av riksdagsledamöters dagtraktamente, att det samma bestämmes till 25 kronor om dagen till ledamot i första och andra kammaren, som icke bor eller har sin hemvist i Stockholm, samt till sådan ledamot, som är bosatt i Stockholm, 20 kronor om dagen, vilka dagtraktamenten för hel riksdag icke få överskrida ett belopp uti förstnämnda fallet av 3,500 kronor och i sistnämnda fallet 2,800 kronor.»

samt d) i motionen II: 35, »att riksdagen ville besluta och antaga såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling sådan ändring i § 12 riksdagsordningen, att riksdagsmannaarvodet kommer att utgå med 18 kronor till riksdagsman bosatt där riksdag hålles samt med 24 kronor till annan riksdagsman, samt att arvodets maximum i förhållande därtill jämkas.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

*Utskottets
yttrande.*

Jämlikt nu gällande riksdagsordning utgår som bekant dagtraktamente till ledamöter i riksdagens båda kamrar med 32 kronor för ledamot, som icke är bosatt å ort där riksdag hålles, och med 24 kronor för annan ledamot, dock högst resp. 4,500 kronor och 3,400 kronor per riksdag. I samtliga nu förevarande motioner hemställas om en sänkning av ifrågasvarande dagtraktamente. I motionerna i första kammaren nr 8 och i andra kammaren nr 2 föreslås sålunda, att dagtraktamentet sänkes till resp. 25 och 19 kronor. Motionen i andra kammaren nr 13 avviker endast i så måtto från detta förslag, att dagtraktamentet för ledamot bosatt å ort, där riksdag hålles, satts till 20 kronor. I motionen i andra kammaren nr 35 föreslås dagtraktamentets sänkning till resp. 24 och 18 kronor. Motionen i andra kammaren nr 1 går ut på att dagtraktamentet skall sättas till resp. 21 och 14 kronor. I samtliga motioner avses, att dagtraktamentenas maximibelopp liksom hittills skola motsvara en beräknad riksdagstid av 140 dagar, i följd varav såsom maxima föreslagits i motionerna i första kammaren nr 8 och i andra kammaren nr 2 resp. 3,500 och 2,660 kronor, i motionen i andra kammaren nr 13 resp. 3,500 och 2,800 kronor samt i motionen i andra kammaren nr 1 resp. 3,000 och 2,000 kronor. I motionen i andra kammaren nr 35 har det avsedda maximibeloppet icke direkt angivits. Motionen i andra kammaren nr 1 innefattar, utöver vad nu nämnts, jämväl förslag därom att särskilda regler skola gälla för urtima riksdag. Det föreslås nämligen, att vid sådan riksdag dagtraktamentenas sammanlagda belopp icke skall få överstiga resp. 1,300 och 900 kronor.

Den synpunkt, som företrädesvis bestämt motionärernas yrkanden, hänförs sig till den omständigheten att levnadskostnaderna högst väsentligt nedgått sedan den tid, då beslut fattades om dagtraktamentenas höjning till nu utgående belopp, d. v. s. i maj 1920. Att så är förhållandet och att således gällande dagtraktamentens realvärde under de senaste åren stigit, är obestriddligt. Ehuru dagtraktamentena nu äga ett större värde än vid den tid, då de bestämdes, håller utskottet emellertid före, att de icke kunna anses vara för högt tilltagna. Redan vid de tidigare tillfällena, då frågan om dagtraktamentets reglering varit föremål för konstitutionsutskottets handläggning, har av utskottet med styrka framhållits, att vid detsammans bestämmande hänsyn måste tagas därtill, att åtskilliga av riksdagens ledamöter befinna sig i den ställning, att dagtraktamentet icke blott måste räckas till bestridande av de direkta kostnaderna för uppehållet i Stockholm, utan jämväl till någon del bör utgöra ersättning för sådana inkomster, som vederbörande i följd av riksdagsuppdraget går förlustig. Denna synpunkt var ett av huvudargumenten, då konstitutionsutskottet 1917 tillstyrkte en höjning av arvodet och anfördes jämväl av 1922 års konstitutionsutskott vid behandling av väckt förslag om sänkning. Det är enligt utskottets mening en konsekvens av de förändringar, som efter hand och i synnerhet under de senaste årtiondena skett i fråga om riksdagens sammansättning, att skälig hänsyn tages till detta förhållande. Det må vara sant, att dagtraktamentena för vissa ledamöter av riksdagen utgöra en större ersättning än som med hänsyn till de förluster riksdagsmannaskapet för dem medför kan anses erforderlig. Men denna omständighet får ej föranleda ett förbiseende av de fall, där det verkligen för ledamöter av riksdagen skulle medföra synnerliga svårigheter att vid en sänkning av dagtraktamentena bibehålla sitt riksdagsmannaupdrag, särskilt på den grund, att detta uppdrag föranleder minskning, om ej rent av fullständig förlust, av eljest förvärvad arbetsförtjänst — och detta stundom icke allenast under själva riksdagstiden. Därest ej detta förhållande blir beaktat, kunna allvarliga hinder i många fall skapas för förvärv av dugliga krafter åt riksdagsarbetet. Redan hänsynen till vidmakthållandet av riksdagens fulla arbetsduglighet föranleder således utskottet att avstyrka de i förevarande motioner framställda förslagen.

Ett ytterligare skäl till denna ståndpunkt har utskottet däri, att, såvitt man kan bedöma, det effektiva värdet av nu gällande dagtraktamente icke i nämnvärd mån torde skilja sig från det effektiva värdet av det ursprungligen gällande dagtraktamentet vid den tid, då detta fastställdes. I varje fall synes det obestriddligt, att ett bifall till vad i motionerna föreslagits skulle innebära en minskning av dagtraktamentets effektiva värde, i all synnerhet om det beaktas, att riksdagen numera regelbundet är samlad under längre tid än den, för vilken dagtraktamente utgår. Utskottet anser alltså, att ur den vid flere föregående tillfällen framhållna grund-

satsen om fasthållande vid dagtraktamentets effektiva värde intet stöd kan hämtas för yrkandet om nedsättning därav.

Det kan i detta sammanhang framhållas, att de kostnader, som statsverket får vidkännas för dagtraktamenten åt riksdagens ledamöter, för närvarande icke utgöra mer än omkring 0.21 procent av de samlade statsutgifterna, medan motsvarande siffra 1867 — då likväl endast andra kammarens ledamöter erhöilo arvode — utgjorde 0.63.

En överblick över de bestämmelser som i andra länder gälla beträffande arvode åt ledamöter av riksförsamlingarna, torde hava sitt intresse för den föreliggande frågans bedömande. I den mån sådant varit möjligt, hava dessa bestämmelser återgivits i en vid utlåtandet fogad bilaga.

Vid det förhållande, att utskottet finner sig böra avstyrka de förevarande motionerna, i vad de avse dagtraktamentets nedsättning, har utskottet ansett sig sakna anledning att i detta sammanhang taga ståndpunkt till den i herr Olssons motion jämväl berörda men ur praktisk synpunkt icke alltför betydelsefulla frågan om fastställande av särskild maxigräns för dagtraktamentena vid urtima riksdag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att

1:o) motionerna I: 8 och II: 2,

2:o) motionen II: 1,

3:o) motionen II: 13 och

4:o) motionen II: 35

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 februari 1924.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, von Geijer, Strömberg, Hellberg *, Thulin, Ljunggren, G. W. Hansson, Dahl, Lyberg *, Stendahl *, P. J. Gustafsson, Sävström *, Jansson i Edsbäcken *, Engberg *, Starbäck *, Vennerström *, Borg, Bäckström, Svensson i Grönvik och Björkman i Norrköping.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.**Uppgifter angående riksdagsmannaarvode m. m. i vissa främmande länder.**

Belgien. Senaten: 4,000 francs per år. Deputeradekammaren: 12,000 francs per år och fria resor hela året mellan riksdagsorten och hemorten.

Danmark. Årsarvode: för den, som är bosatt i Köpenhamn eller dess närhet, 4,000 kronor, för annan ledamot 5,200 kronor. Dessutom dyrtids-tillägg enligt samma grunder som för statstjänstemän och fria resor på statens järnvägar.

England. Årsarvode 400 pund.

Finland. Arvodet fastställes årligen genom lag och utgjorde för 1923 års riksdag (beräknad till 120 dagar) 15,000 mark. Ersättning för resa till och från riksdag.

Frankrike. Årsarvode 27,000 francs. Fria resor på alla järnvägar mot en mindre årlig avgift.

Förenta Staterna. Årsarvode 7,500 dollars. Dessutom 1,500 dollars för avlöande av privatsekreterare och 125 dollars i expensersättning. Särskilt anslag för resor.

Italien. Årsarvode 15,000 lire. Fria resor på järnvägarna.

Nederländerna. Första kammaren: 10 gulden i dagarvode. Andra kammaren: 5,000 gulden i årsarvode. Ersättning för resekostnader.

Norge. Årsarvode 3,000 kronor. Dessutom tilläggsarvode år 1923 4,000 och cirka 175 kronor till reseersättning samt fri läkare och medicin. Då sessionstiden 1923 överskred 7 månader, beviljades för den överstigande tiden ett ytterligare tillägg av 33 kronor 33 öre per dag.

Schweiz. Ständerrådet 15—30 francs i dagarvode. Nationalrådet 25 francs i dagarvode. Reseersättning.

Uppgifterna i regel hämtade ur The Statesman's Yearbook 1923.

Reservation

av herr *Dahl*, som med instämmande av herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Svensson* i Grönvik anförde:

Avgörande för de vid 1918 och 1921 års riksdagar slutgiltigt fattade besluten om höjning av riksdagsmännens dagtraktamenten torde hava varit den inträffade minskningen av penningvärdet och därav föranledd nedgång i dåvarande traktamentens realvärde. Då konstitutionsutskottet i maj 1920 tillstyrkte nu gällande traktamentsbelopp, utgjorde socialstyrelsens näst förut fastställda indextal för levnadskostnaden 265. Samma indextal är för närvarande 176. Om ifrågavarande ersättning i likhet med ekonomiska förmåner i allmänhet finnes böra avpassas i förhållande till levnadskostnaderna, torde alltså ett bibehållande av traktamentena vid nuvarande belopp ej kunna hållbart motiveras.

Och då utskottet menar sig kunna hävda, att i varje fall »det effektiva värdet av nu gällande dagtraktamente icke i nämnvärd mån torde skilja sig från det effektiva värdet av det ursprungligen gällande dagtraktamentet vid den tid då detta fastställdes», så befinner sig utskottet i motsättning till 1920 års konstitutionsutskott, som uttalade, att det då föreslagna (= nu gällande) traktamentets »effektiva värde något så när komme att motsvara det vid riksdagsordningens antagande stipulerade beloppet». Ty om detta var fallet vid det i maj 1920 gällande indextal 265, så måste vid nuvarande indextal 176 en väsentlig höjning av realvärdet i jämförelse med 1865 hava inträtt.

Att i egen sak träffa avgörande om ersättning, som skall betalas av annan, är alltid en grannlaga uppgift. Men särskild aktsamhet synes vara påkallad, då denna uppgift möter riksdagen, som har att avväga lönesatserna för statens befattningshavare.

Jag har ansett en jämkning av nuvarande traktamentsbelopp betingas av penningvärdets inträffade stegring, vilken kan antagas ej vara av tillfällig varaktighet, och jag har funnit ett belopp av 25 kronor för riksdagsman, ej bosatt å ort där riksdagen hålles, och 20 kronor för riksdagman, bosatt å dylik ort, skäligen böra godtagas.

Jag har alltså yrkat, att utskottet i anledning av förevarande motioner skulle hemställa,

att riksdagen måtte för sin del till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen.

Ledamot av första kammaren — — — riksdagen *tjugufem* riksdaler —
— — sammanlagt *tre tusen femhundra* riksdaler — — — åter.

Ledamot — — — dagtraktamente *tjugu* riksdaler — — — *två tusen
åttahundra* riksdaler.

Den ledamot — — — dagtraktamente.

Vill ledamot — — — Konungens befallningshavande.